

שיר השירים ורות

אי אפשר לסבול את האור של שיר השירים בשבועות - מוכרחים להסתיר את גודל היקר ברות (עולת ראה ח"ב, עמ' שה).

חסד - אהבה • שיר השירים • מגילת רות • פסח ושבועות

חסד - אהבה

בשתי אהבות גדולות עוסקת התורה. אהבת הבורא ואהבת ה'ע. שתי המצוות יצאו מכלל תרי"ג מצוות, בכך שהן מצוות כלליות הכוללות את כל עבודת האדם. התורה עצמה צוותה לרכז את כל כוחות האדם, הגופניים, הנפשיים החומריים, לתכלית זו של אהבת ה', "ואהבת את ה' אלוקיך, בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאודך" (דברים ו, ה), ואף למצות אהבת ה'ע נתנו חז"ל מימד מיוחד של כלליות, באמרם: "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה" (ירושלמי נדרים ט, ד). ולמדים אנו מדברי חז"ל שאין זה כלל גדול בין כללים אחרים, שהרי כך הורה הלל לאותו גר שרצה ללמוד את כל התורה על רגל אחת:

מה דעלך סני לחברך לא תעביד, זוהי כל התורה ואיך פירושא הוא, זיל גמור (שבת לא, ע"א).

בספרות העולם מסופר: "יום אחד החזיק פודאיל ('קדוש' מוסלמי סופי) בחיקו ילד בן ארבע, וניסה לנשקו כדרך האבות. אמר הילד: אבא, האם

אתה אוהב אותי? כן, ענה פודאיל. - האם אתה אוהב את אלוקים? - כן, כמה לבבות לך? - אחד, - אם כן - שאל הילד - איך תוכל לאהוב שנים בלב אחד? פודאיל חש, כי דברי הילד היו תוכחה אלוקית. בקנאתו לאלוקים החל מטיח בראשו, הוא ניחם על אהבתו לילד, והקדיש לבו כליל לאלוקים" (הובא באמונת היהדות, עמ' 37).

אומה"ע אינם מבינים איך לב אחד יכול להכיל שתי אהבות, בודאי לא אהבת אדם ואהבת ה'. בני נח לא מקריבים שלמים אלא עולות. רק בישראל קיים מושג "חציו לה' וחציו לכם". ואמר הרבי מקוצק על המקרא "ואנשי קדש תהיון לי" (שמות כב, ל): "להיות שמירת הקדושה במעשה אנוש ותחבולותיו". ופי' השפת אמת שמלאכים אינם חסרים בשמים, רק הקב"ה רוצה קדושת אנשים (עמוד האמת, בני ברק תש"ס, עמ' נז).

מדבריו של הלל נראה שאהבת בשר ודם אינה סותרת אהבת ה'. גדולה מזו, לא רק שאהבת אלוקים מניחה מקום לאהבת האדם, אלא שהאחרונה מביאה לאהבת ה', שהרי לא אמר הלל בתור כלל ראשון של היהדות "ואהבת את ה'" אלא "ואהבת לרעך".

מהי המסילה העולה מאהבת הרע לאהבת הבורא? היציאה מן הפרטיות אל הכלליות. וכך אמר הרה"ק מהר"ם מקוברין עה"פ "אנכי עומד בין ה' וביניכם" (דברים ה, ה): ה"אנוכיות" - ה"אני" של האדם - היא המחיצה העומדת בין ה' וביניכם. כל זמן שהאדם נתון תחת שלטון ה"אני" שלו, איננו מסוגל להגיע עד האלוקות (מעינה של תורה, שם).

האדם צריך להחליק תמיד ממסגרותיו הפרטיות, הממלאות את כל מהותו, עד שכל רעיונותיו סובבים תמיד רק על דבר גורלו הפרטי, שזה מוריד את האדם לעומק הקטנות, ואין קץ ליסורים גשמיים ורוחניים המסובבים מזה, אבל צריך שתהא מחשבתו ורצונו ויסוד רעיונותיו נתונים להכללות הכל, לכללות העולם, לאדם, לכללות ישראל, לכל היקום, ומזה תתבסס אצלו גם הפרטיות שלו בצורה ראויה (אורות הקודש ח"ג, עמ' קמז).

יסוד האהבה הוא הרגשת השיכות שיש לאדם אל מה שמחוצה לו, מתוך ידיעה שהוא חלק מאותו דבר, ושע"כ חובה עליו לדאוג לטובתו, להתחבר

ולהתאחד עם דבר זה. לא לחנם מגלים בני האדם את אהבתם ע"י חיבוקם איש את רעהו, שזהו הבטוי המקסימאלי לאהבה - הרצון להתאחד. וכבר דרשו דורשי רשומות: "אהבה" בגימטריה "אחד". וכן סמכה התורה "ה" אחד "ל"ואהבת".

תכונת האהבה בנויה רבדים רבדים. התינוק אינו אוהב אלא את עצמו, אך כעבור זמן מועט חש את תלותו בהוריו, ואוהבם, כיון שבלעדיהם חייו אינם חיים. לכשגדל, מתרחב חוג אהבתו על סביבתו הקרובה, חביריו ומשפחתו, כיון שרואה עצמו כחלק מחברה זו. ככל שגדל בהבנתו הרוחנית, מכיר שגם חברה זו קשורה היא אל כל האומה:

כל מה שהאדם מתעלה יותר בצורתו הרוחנית, מרגיש הוא יותר את הערך הגדול של הרבים, הציבור מתחיל להיות חי בתוכיותו, בלבבו ועומק רצונו (שם, עמ' קמז).

אך גם עם ישראל הוא אבר אחד, אמנם מרכזי, בגוף האנושות, וע"כ:

גדולי הנשמה אינם יכולים להיות נפרדים מן הכלליות היותר מקיפה. כל חפצם ושאיפתם היא תמיד טובת הכלל כולו (אוה"ק ח"ב, עמ' תמב).

וכשיודעים הם שגם הכללות היותר מקיפה, שואבת היא, איפוא, את השלמתה מאור האלוקות, המקיף את הכל, באים הם לאהבת ה' ולדבקה בו. האהבה היא, איפוא, סולם מוצב ארצה, באהבת הרע, וראשו מגיע השמימה, לאהבת ה'. ואין אפשרות להגיע לראש הסולם בלא לעבור מעל שלביו התחתונים:

כשהאדם משים את לבו ודעתו להדבק באור האלוקי המואר בכנסת ישראל בכללה, בכל הנשמות ובכל הדורות, מתדבק הוא עי"ז ממילא באור האלוקות השורה בכללות שעור הקומה של כלל האדם, שכנס"י הוא מרכזה ותמציתה. ועי"ז הוא מתדבק ג"כ בכללות האור של האלוקות המתגלה בכל ההויה... וממילא מקשר הוא בזה את דעתו לדבקות באלוקות העליונה שלמעלה מכל ההויה... (אורות, עמ' קמו).

יסודה של אהבת ה' ואהבת הבורא הוא, איפוא, היציאה מהמסגרות הפרטיות והאנוכיות של האדם:

וכל מה שהתפיסה הכללית היא יותר חזקה אצלו, ככה תגדל שמחתו, וככה יזכה יותר להארת האור האלוקי, כי שם מלא חל על עולם מלא, ולית שכינתא שריא באתר חסיר, וכיון דבאתר חסיר או פגים לא שריא, איך תשרה באתר שהכל נטול וחסר, ואין שם כי אם נקודה דלה מצערה ואפסית, שהיא הפרטיות האנוכית לבדה (אוה"ק, ח"ג עמ' קמז).

כיצד יצא האדם, האנוכי בטבעו, ממסגרותיו הפרטיות, ויבוא לידי אהבת ה', האומה, ועד לאהבת הבורא יגיע? בכח החסד והנתינה. וכבר הרחיב את הדברים הרב דסלר זצ"ל בספריו "מכתב מאליהו" (בעיקר בחלק א, קונטרס החסד):

שלא האוהב נותן, אלא הנתינה, היא המביאה לאהבה, מפני שהאהבה היא הרצון להתאחד עם מה ששייך לו, והנותן נותן הוא מעצמו, וממילא יאהב את המקבל, כי הוא מוצא את עצמו כלול בו, ואם ירבה מאוד את חסדו עם רעהו ימצא את עצמו כלול בו, ויאהבנו בבחינת כמוך - ממש, בלי שום הפרש... ומי שעושה חסד עם כל ישראל בכל מהותו, מאוחד לגמרי עמהם (מכתב מאליהו ח"ג, עמ' 89).

האריך בדבר הגאון ר' שמעון שקופ בהקדמה לספרו שערי יושר, וכך כתב:

לכן נלע"ד, שבמצוה זו (קדושים תהיו) כלול כל יסוד ושרש מגמת תכלית חיינו, שיהיו כל עבודתנו ועמלנו תמיד מוקדשים לטובת הכלל, שלא נשתמש בשום מעשה ותנועה, הנאה ותענוג, שלא יהיה בזה איזה ענין לטובת זולתנו...

וסגולה זו היא, שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של ה"אני" שלו, כי בזה יומד מעלת כל האדם לפי מדרגתו. האיש הגס והשפל, כל "אני" שלו מצומצם רק בחומר וגופו. למעלה ממנו מי שמרגיש ש"אני" שלו הוא מורכב מגוף ונפש. ולמעלה מזה מי שמכניס לה"אני" שלו בני ביתו ומשפחתו, והאיש ההולך עפ"י

דרכי תורה, ה"אני" שלו כולל את כל עם ישראל... ועוד יש בזה מעלות של איש השלם, ראוי להשריש בנפשו, להרגיש שכל העולמות כולם הוא ה"אני" שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה כולה, ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהוב את כל עם ישראל, ואת כל הבריאה כולה (הקדמה לשערי יושר).

ר' יצחק מוולאז'ין, בנו של ר' חיים, מספר על אביו שהיה ממעט כבוד עצמו להרבות כבוד שמים, ובפרט בעניני הכלל. "והיה רגיל להוכיח אותי, על שראה שאינני משתתף בצערא דאחרינא. וכה היה דברו אלי תמיד, שזה כל האדם, לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחריני ככל אשר ימצא בכוחו לעשות" (הקדמת בן המחבר לס' נפש החיים).

וכך כתב גם הראי"ה קוק:

יש שהוא שר שירת נפשו, ובנפשו הוא מוצא את הכל, ויש שהוא שר שירת האומה והוא מתדבק באהבה עדינה עם כללותה של כנס"י, ויש אשר עוד תתרחב נפשו, עד שיוצא ומתפשט מעל גבול ישראל, לשיר את שירת האדם, רוחו הולך ומתרחב בגאון כללות האדם... שואף אל תעודתו הכללית ומצפה להשתלמותו העליונה...

ויש אשר עוד מזה למעלה ברוחב יתנשא, עד שמתאחד עם כל היקום כולו, עם כל הבריות ועם כל העולמים, ועם כולם אומר שירה, זה הוא העוסק בפרק שירה בכל יום שמובטח לו שהוא בן העולם הבא.

ויש אשר עולה עם כל השירים הללו ביחד באגודה אחת... שירת הנפש, שירת האומה, שירת האדם, שירת העולם, כולן יחד מתמזגות בכל עת ובכל שעה, והתמימות הזאת במילואה עולה היא להיות שירת קודש, שירת אל, שירת ישראל... ישראל שיר אל, שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע, שיר השירים אשר לשלמה, למלך שהשלום שלו (אוה"ק, ח"ב עמ' תמד).

שיר השירים

"אמר ר' עקיבא: אין כל העולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים, שכל השירים קודש, ושיר השירים - קודש קדשים" (ידים ג, ה).

יש אהבה לשם השי"ת שהיא מצד הבריאה והודה, חסד ה' המלא עולם וטובו על בריותיו, ויש אהבה כזאת שהיא מורגשת בנפש מצד עצם מעלת הנפש לאהוב את הטוב הגמור, ואהבה זאת היא עיקר האהבה, ויקרה מכל האהבה הנקלטת מבחינת המציאות. וכדי לצייר אותה באמת צריכים כל הציורים הרבים והגדולים שבשה"ש, ע"כ אין העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל (עולת ראייה, ח"ב הקדמה לשיר השירים).

בכדי להבין את ציורי האהבה הטהורה שבראש הסולם, צריך להיות שייך לאהבה הפשוטה שבתחתיתו. וכבר אמרו חסידים, שמי שלא טעם אהבת אשה מימיו, יקשה עליו להגיע לאהבת ה'. וכ"כ בראשית חכמה: "וכ' שם ר' יצחק דמן עכו ע"ה במעשיות הפרושים, שמי שלא חשק לאשה, הוא דומה לחמור ופחות ממנו, והטעם, כי מהמורגש צריך שיבחין העבודה האלוקית כדפירשנו" (שער האהבה, פרק רביעי סעיף לב).

צריך להראות את הדרך, איך נכנסים אל הטרקלין - דרך השער. השער הוא האלוקות המתגלה בעולם (אורות עמ' קיט).

על הזיקה שבין תחתית הסולם למדרגתו העליונה, בין אהבת האדם לאהבת הא-ל, ושא"א להגיע אל הפיסגה אלא דרך השלבים התחתונים, כתב הרב קוק זצ"ל בהקדמה לשיר השירים:

וכמו שמי שהוא חמור לאהבה, לא יחוש מה יחפצו משוררי האהבה בשיריהם הפרטיים, ואם היה יכולת בידו להשפיל את געגועיהם עד כדי טעימת חושו הגס, היה עושה כן בשמחת לב ונפש חפצה - כן מי שלבו ערלה, ומוכרחת להיות כן, מפני שלא טעם להתנשא אל מרומי הגיוני קודש, ולא חש מעולם נועם אור אהבת צור כל עולמים, איש נבל ולא חכם כזה, לא יוכל להכיל את הרעיון, כי אלה הגעגועים הרבים הפרטיים הנשאים שבשה"ש המה רשמים של האוצר הגנוז בנפש כלל האומה... רישומי אהבת

נפש לצור מעוזה.

אמנם כנטף מים מני ים, כזיק אחד מלהב אש אוכלה, כאות אחת מספר גדול, ידע איש אשר כה רמה נפשו להעריך גם את האהבה הפרטית הטבעית בערכה הטהור, ויהיו לו האהבה הטהורה הטבעית, והאהבה הלאומית הנאורה, והאהבה האלוקית הקדושה ומלאת הוד ערוכים במערכה, "כמגדל דוד בנוי לתלפיות". אבל מה נמוכים הם הגמדים, בעלי עינים טרוטות, הזוחלים סביב לשדרות האבנים התחתונה של מגדל עופל, ורושמים את קומתו, אשר לעב תגיע, רק כדי פשיטת ידם הקטנה ומעוף עינם, שדוק ותבלול שמו עליה מצור. ואם מראש מגדל עופל יוגד להם שרואים את הכוכב, מלא הוד ויפעה, מיד יחליטו כמה נמוך הוא הכוכב הנהדר (עולת ראייה, ח"ב עמ' ג-ד).

ר ב י ע ק י ב א, הוא האיש הגדול בענקים, שידע את האהבה במדרגותיה השונות, הוא ידע את האהבה הפרטית, הטהורה, לבת רועים, הוא שקבע את היסוד הגדול "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה", הוא אשר באהבתו לעמו, הוביל אותם למלחמת חרותו נגד המשעבד הזר, והוא אשר הצטער כל ימיו מתי יבוא פסוק זה "ואהבת את ה'... בכל נפשך" ויקימנו, ויצאה נשמתו ב"אחד", אישיות כזאת, אשר כל האהבות ערוכות אצלו במערכה "כמגדל דוד בנוי לתלפיות", הוא אשר יודע שאין כל סתירה בין אהבת האשה לאהבת הבורא, והראשונה כלולה באחרונה ומביאה אליו:

אמר ר' עקיבא: ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה, שלא תאמר: הואיל ונתבזיתי, יתבזה חברי עמי... אמר ר' תנחומא: אם עשית כן, דע למי אתה מבזה - בדמות אלוקים עשה אותו (בראשית רבה כד, ז).

ומבאר הריקאנטי:

והנה האוהב את חברו הנעשה בצלם אלוקים, הוא אוהב השי"ת ומכבדו (פ' קדושים).

וע"כ שואלים לאדם אחרי מותו: "המלכת את חברך עליך בנחת רוח", כשם ששואלים על מדת התבטלותו בפני הקב"ה "המלכת את קונך שחרית

וערבית (אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמ' פד ד"ה פרק רביעי. וראה במכתב מאליהו ח"ג עמ' 90), ואמרו חז"ל "הכופר בטובתו של חבירו, לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה" (ירושלמי ברכות ט, א). רק ממקור אותה הנפש שנשמתו יצאה באחד, יצאה ההחלטה שכל הכתובים קודשו שירי ה שירי ש קודש קודש קודש, מפני שקודש קודש קודש הוא המקום שממנו הכל נסקר בסקירה אחת ובאחדות גמורה ללא סתירות.

כשאדם עומד במישור אחד עם הקודש והחול, העולמות נראים סותרים. אך כשהתעלה למעלה מהם, והמבט הוא מלמעלה למטה, העולמות נראים מתואמים ומסודרים.

יש עולם של חול ועולם של קודש, עולמים של חול ועולמים של קודש, העולמים סותרים את זה, כמובן, הסתירה היא סובייקטיבית, האדם בהשגתו המצומצמת אינו יכול לפשר בין הקודש ובין החול ואינו יכול להשוות את סתירותיהן, והן אמנם מיושבות ברום עולם, במכון קודש הקודש (אוה"ק ח"ב עמ' שיא).

מגילת רות

מה שמגלה שיר השירים באידיאליות כזאת, ע"ד האהבה הטהורה, בכח השירה והדבור, גנוז במגילת רות, ושם מתגלים הדברים בהתבטאותם המעשית.

תחילתה של המגילה בחסרון מעשי החסד של אלימלך. "אלימלך היה מגדולי המדינה ומפרנסי הדור, וכשבאו שני הרעב אמר: עכשיו כל ישראל מסבבין פתחי. זה בקופתו, וזה בקופתו, עמד וברח לו מפניהם" (רות רבה פ"א, ד). ובריחתו הייתה למואב, אלו שנאמר עליהם שלא יבואו בקהל, משום שלא קדמו את ישראל בלחם ובמים. והמשכה של המגילה בתיקון של נשותיהם, "יעש ה' עמכם חסד כאשר עשיתם עם המתים ועמדי" (רות א, ח). אך לאחר מכן התגלה הפער שבין שתי הנשים. "ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה" (שם א, יד), ערפה פונה עורף, כשהגיע המתח הנפשי של ערפה עד לקצה הגבול - נפסק, "מיד נתעורר ה'אני' הנחבא, צץ

ועלה למעלה, והכריע את מדת החסד שהוא ויתור גמור על ה'אני' למען הזולת... חז"ל יודעים לספר שמאותו יום שנפרדה מחמותה כבר יצאה בדרכים נלוזות ונצמדה אל כוס החיים כדי למצותה עד תומה" (נחלת יוסף, פירוש למגילת רות להרב ליפוביץ, שם).

מעשה זה של ערפה, המשך הוא למעשי אבותיה "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', על אשר לא קדמו אתכם בלחם ימים" (דברים כג, ד). ולמעלה מזה, קשור הוא בהנהגתו של לוט. אבי האומה אברהם, צווה את בניו ואת ביתו אחריו, לשמור דרך ה' ולעשות צדקה ומשפט (בראשית יח, יט), אך לוט אינו שייך למעשי חסד "ולתאווה יבקש נפרד" - זה לוט" (נזיר כג ע"ב). התאווה, המעמידה את ה'אני' במרכז, אינה יכולה להביא לידי אחדות, "ויסע לוט מקדם, ויפרדו איש מעל אחיו" (בראשית יג, יא), ואין זו פרידה במישור החברתי בלבד, "הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר: אי אפשרי באברהם, אי אפשרי באלוהיו" (ב"ר מא, ט). חסרון אהבת החברה מתחיל בהעדר מעשי חסד ומגיע עד לכפירה בבורא.

רות מתקנת חטא אביה, "כה יעשה לי ה' וכה יוסיף כי רק המות יפריד ביני ובינך" (רות א, ז), וע"י מעשי החסד שעשתה עמה, התאבה בה, והתאחדה עמה "ורוד בקה"בה". וכך הגיעה לאהבת האומה ואהבת ה' "עמך עמי ואלוקיך אלוקי" (שם א, טז).

כך אצל רות וערפה וכך אצל בניהם, במלחמת דוד וגלית. ארבעים יום עומד גלית מתנצח ומחרף מערכות ישראל, ומציג טענות הגיוניות להוכחת חולשתם של ישראל. אך כנגד טענותיו יוצא דוד בדבקות האלוקית:

"אתה בא אלי בחרב ובחנית, ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלוקי מערכות ישראל אשר חרפת" (שמ"א יז, מה). אמר הקב"ה: יבואו בני הנשוקה ויפלו בידי בני הדיבוקה (סוטה מב ע"ב).

עמידתם של ישראל בין האומות, לא עמידה של הגיון היא, אלא עמידה של דבקות, 'ואתם הדיבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום' (נחלת יוסף שם).

אמר ר' זעירא: מגילה זו אין בה לא טומאה ולא טהרה, לא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים

(רות רבה ב, טו). למה קוראים ספר רות בעצרת, בזמן מתן תורה? לפי שמגילה זו כולה חסד והתורה כולה חסד שנאמר ותורת חסד על לשונה (מדרש לקח טוב שם ד, כב).

פסח ושבועות

כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה (ירמיהו ב, ב).

ביציאת מצרים התבררה אמיתיות טבע נשמתם של ישראל, השתחררותם מעול מצרים ודבקותם בה':

כי עיקר הגאולה ביצ"מ היה נקודה הראשית שב לב איש ישראלי להיות לה', הגם כי לא היה מבורר עדין בשלימות הדעת... נתקן בנפשות בני ישראל שנמשכו אחר הקב"ה גם קודם ישוב הדעת כראוי (שפת אמת, פסח, תרנ"ד).

זהו רמז אכילת מצה - לחם עוני - שאין מצדנו כלום רק מה שנמשכו אחר הקב"ה, כי חמץ הוא מה שאח"כ נתוסף בעיסה (שם).

שיאה של אהבה זו התגלתה בקריעת ים סוף, בשעת מסירות הנפש, ומצאה את בטויה ב ש י ר ה :

כי הנה ה ש י ר ה בא מכח דביקות אל השרש... ובקריעת ים סוף דכתיב: וירא ישראל וכו' ויאמינו בה', לכן אז י ש י ר, שנדבקו בשרש העליון (שם, תרנ"ה-תרנ"ו).

זו ה ש י ר ה היא פרשה בתורה שהוציאו בני ישראל מלבם בעוד שלא נתנה תורה. זה עדות לבנ"י שהם דבקים בתורה בעצם, כי באמת התורה היא שמותיו של הקדב"ה וכדאיתא קודב"ה ואוריתא חד הוא... ונתינת התורה היא גלוי שכינה בעולם, ואמנם ירד ה' על הר סיני במתן תורה, אבל בקריעת ים סוף שראו את ה', כמ"ש זה אלי, א"כ נתגלה להם שרש התורה בעוד שהמלך במסיבו, טרם שירד על הר סיני, וז"ש ב ש י ר ה קדמוך, לכן כתוב י ש י ר, לשון

עתיד, שהוא מעין מה שעתיד להנתן להם התורה, והם פתחו
השרש של התורה כדאיתא במדרש ע"ז פיה פתחה בחכמה (שם).

מה שהתרחש, איפוא, ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, הוא ציור אידיאלי
של אמונה ואהבת ה', עדין לא הגיע זמנם לבטויים מעשיים "ואת ערום
ועריה' - ערומים מן המצוות" (מכילתא בא, ה), אך היתה כאן משיכה ודבקת
נשמתיית טבעית של אומה למקור מחצבתה.

בשבועות הגיע זמנו של העולם האידיאלי להגלות במעשה, וזה ענינו של
קרבן שתי הלחם "חמץ תאפינה", בניגוד למצה בפסח. אמנם מצד אחד
יש כאן שלימות הקומה, התפשטות כח הדעת והאידיאל עד לחיי המעשה,
אך מאידך גיסא, בפגישה עם העולם על הים ראתה שפחה מה שלא
ראו נביאים (מובא ברש"י שמות טו, ב). הרי במתן תורה, עם הופעת ההדרכה
המעשית, כבר היה זעזוע "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק" (שמות כ, טו
וברש"י שם). והיו מלאכי השרת צריכים לדחפם, ולא רצו להתמיד בקשר
הישיר "דבר אתה עמנו ואל ידבר עמנו אלוקים פן נמות".

האהבה האידיאלית הטהורה שבתקופת האירוסין, אינה עומדת תמיד
במבחן החיים המעשיים של הנשואין. "המציאאות אין לה כנפיים מהירים
כאלה אשר לחזיון" (אורות, עמ' נב). אך מעלתה היא, שמי שעבר פעם תקופה
זו של אהבה אידיאלית יזכר בה מדי פעם, והיא תמשיך להתקיים בתורת
מקור דחיפה והשראה להמשך החיים המעשיים.

התינוק במעי אמו מלמדים אותו כל התורה כולה, אך עם צאתו לאויר
העולם בא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו, וא"כ לשם מה לימדו? אלא:

זה ליתן כח בנשמתו, קודם שתכנס לגוף, שתהיה כלולה מכל
התורה, לתקן כל מדרגות הקדושה כראוי, אבל בצאתה לאויר
העולם, בא מלאך ומשכחו - וכשהאדם מתגבר על יצרו, אז - חוזר
וממשיך הכח של התורה שקבל בראשונה, קודם שנולד (הקדמת
הרמח"ל לקל"ח פתחי חכמה).

וכן בלידתה של האומה, שהוציאה הקב"ה "גוי מקרב גוי":

שבכל חג המצות נעשה איש ישראל כבריה חדשה, כמו שהיה

ביציאת מצרים, כקטן שנולד, ומתחדש בו אותו הנקודה שנטע הקדב"ה בנפשות בני ישראל, ונקודה זו נקראת לחם עוני, שהוא בלי התרחבות, כי מצה הוא עצם העיסה, ואח"כ נשתנית ומתחמצת, וכמו-כן כל איש ישראל יש בו נקודה מתנה מאת האלוקים, ובאמת צריך האדם להרחיב זאת הנקודה ולהמשיך כל ה מ ע ש י ם אחריה (שפת אמת פסח, תרנ"ז).

כל המשכה מלמעלה למטה באה מקודם בבחינת מקיף על המקבל ואחרי כן נשפע ההארה בפנימיות כפי השיעור שיוכל שאת, והשאר נשאר בבחינת מקיף, תחילה צריך להיות הגלוי בחינת מקיף בשעת קריעת ים סוף לכולם בשוה ואחרי כן במתן תורה, הגלוי בפנימיות ע"י תורה ומצוות, שבו כבר יש חלוקי מדרגות (לתורה ולמועדים להגרש"י זיון, שבועות).

ומכאן פתח להבנת טעם קריאת שה"ש בפסח ורות בשבועות. פסח הוא זמן התגלות אהבתם של ישראל ודבקותם באלוקים חיים:

במדרש שהש"ר (א, יא): נשיר למי שעשאנו שירים בעולם. שבנ"י נעשו משוררים להקב"ה, דכתיב עם זו יצרתי לי, תהילתי יספרו, כי הנה השירה באה מכח דבקות אל השרש, ולכן הלויים בשיר, שהם בחינת דבקות וחבור לשרש, ובקריעת ים סוף דכת' וירא ישראל וכו' ויאמינו בה', לכן אז ישיר שנדבקו בשרש העליון... ובנ"י מכירים את בוראם ומתדבקים בשרשם, לכן נמצא בהם השירה, וז"ש אשר לשלמה - למי שהשלום שלו, כי בחינת שלום הוא ההתדבקות בשרש, כמ"ש במק"א, כי החלק שלמטה אינו דבר שלם רק בהתדבקות אל השרש שלמעלה, ולכן נקראו בני"י השולמית, שיש בהם הדבקות, וכל שיר השירים נתיסד על זה, כי שלמה המע"ה דכתיב בו ויחכם מכל, הבין הפנימיות למעלה מכל הדברים שלמטה, ויתקן שיר השירים. (שפ"א פסח, תרנ"ה).

פסח הוא הזמן שבו אפשר לדבר על אהבת האומה לבוראה בשירת הרעיה לדודה. ע"י האהבה המתגלית בפסח אפשר לראות את הקודש קדשים שבשיר השירים, ולהבין שהחול מהוה בסיס לקודש ואינו סותר לו, ואהבת הרע מביאה לאהבת ה'.

שבועות הוא זמן המעשה. אין זה זמן מתאים לשיר על אהבת ה', ואין גם יכולת לקלוט את האור הגדול הגנוז הקודש הקדשים שבשיר השירים, ויש לגנוז את הדברים בגלויים המעשי, במגילת רות מתגלה בדרכי המעשה כיצד מעשי חסד וקיום הבסיס של ואהבת לרעך כמוך מביא לאהבת ה':

קריאת רות בשבועות להודיע כי לא המדרש עיקר אלא ה מ ע ש ה ... ובנ"י הבינו זאת, לכן הקדימו נעשה לנשמע. לומר, שהעיקר ה מ ע ש ה, לכן אמרו, אם יוספים אנחנו וכו' כי הרגישו שלא נמשכו לגמרי אחר דבר ה', דכ' וינועו ויעמדו מרחוק, ויראו שלא יהיה חכמתם מרובה מ מ ע ש י ה ם .. (שפת אמת, שבועות, תרנ"א).

אמנם, בסופו של דבר נסגר המעגל, השירה הטבעית שבישראל מולידה את המעשה המגלה בפועל מה שגנוז בכח, ולאחר שהמעשה הוציא אל הפועל את כל הסגולות הגנוזות בנשמה מתגלית שירה חדשה. ממעשי החסד של רות, שבתחילת המגילה מתגלגלים הדברים עד לסופה "וישי הוליד את דוד" - נעים זמירות ישראל.

ולמה נקרא שמה רות? "א"ר יוחנן: שזכתה שיצא ממנה דוד, שריו והו להקב"ה בשירות ותשבחות" (ב"ב יד, ע"ב). ודרשו חז"ל: "מאי דכתיב: 'פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה', כנגד מי אמר שלמה מקרא זה? לא אמרו אלא כנגד דוד אביו, שדר בחמשה עולמים ואמר שיר ה" (ברכות י, ע"א).

אנו מתחילים בשירת הים שביציאת מצרים, יורדים לעולם המעשה בשבועות, ושוב חוזרים לשירות ותשבחות של דוד המלך.

אי אפשר לסבול את האור של שיר השירים בשבועות (=אלא בפסח). מוכרחים להסתיר את גודל היקר ברות.

